

фундамент этой системы, то философия духа увенчивает ее. В духе идея находит свое завершение, она становится конкретно разумной, раскрывает себя в определенных формах. Здесь речь идет о простой логической идее, а о самой

развитой ее форме — о самоознающей идее. Цель истинной науки, по Гегелю, заключается в том, что дух познает самого себя. «Философия духа» Гегель делит на 3 раздела: учение о субъективном, и объективном и абсолютном духе.

Содержанием философии духа является не только учение о человеческом сознании, но и о различных видах человеческой духовной деятельности и различных формах связей и отношений людей. Следовательно, философия духа есть идеалистическое учение об общественной жизни.

ВЧЕННЯ В.І.ВЕРНАДСЬКОГО ПРО НООСФЕРУ

Доп. - Денисенко П., ЕФ-24
Наук. кер. — доц. Артюх В.О.

Ім'я академіка Володимира Івановича Вернадського (1863—1945) досить відоме, однак ще донедавна його знали, насамперед, як видатного вченого й історика науки. І лише сьогодні робляться спроби осягнути його як мислителя, філософа, хоча в європейській і світовій науковій думці філософський доробок В.І.Вернадського давно вже загально визнаний.

Космос і людина, біосфера і людство, філософія і природознавство — взаємозв'язок усіх цих явищ знайшов відтворення у вченні В. І. Вернадського про ноосферу. «Мене вже давно дивує відсутність прагнення охопити природу як ціле,— писав вчений,— ми нерідко даємо просте зібрання фрагментів спостережень там, де ми можемо дати ціле».[3,738] Напевно, саме з прагнення «охопити природу як ціле» й вийшло вчення про ноосферу.

Однієї з ключових ідей, що лежать в основі цієї теорії Вернадського, є те, що людина не є самодостатньою живою істотою, що живе окремо за своїми законами, а співіснує всередині природи і

є частиною її. Ця єдність обумовлена передусім функціональною нерозривністю навколишнього середовища і людини. Людство саме по собі є природне явище і природно, що вплив біосфери позначається не тільки на середовищі життя але і на образі мислення.

Але не тільки природа впливає на людину, існує і зворотний зв'язок. Причому він не поверхневий, що відображає фізичний вплив людини на оточуюче середовище, а набагато глибший. Згідно з В.І.Вернадським ми є спостерігачами і виконавцями глибокої зміни біосфери. До того ж перебудова навколишнього середовища науковою людською думкою за допомогою організованої праці не є стихійним процесом. Корені цього лежать в самій природі і були закладені ще мільйони років тому в ході природного процесу еволюції. «людина ... складає неминучий прояв великого природного процесу, закономірно триваючого протягом, принаймні, двох мільярдів років». [4,28] Ми стоїмо на порозі революційних змін в навколишньому середовищі: біосфера шляхом переробки науковою думкою переходить в новий еволюційний стан – ноосферу.

Сам В.І.Вернадський конкретного визначення не залишив, постійно підкреслюючи: "Ноосфера це біосфера, перероблена науковою думкою..." [2,40]. У деяких дослідників це викликає спротив своєю „неекологічністю”, оскільки діяльність людини дуже часто мала негативні наслідки.

Однак і це визначення можна вважати точним у контексті цілої теорії, оскільки в роботах В.І.Вернадського стверджується віра в розум людини (на честь якого ноосфера і отримала свою назву, від гр. "ноос" - розум) і дуже серйозне ставлення до моралі винахідника: "Питання про моральну сторону науки - незалежно від релігійного, державного чи філософського прояву моралі - дивченого стає на порядок дня" [2, 90].

З іншого боку, ніщо не заважає припустити, що ідея прагнення людства до самознищення (свідоме чи несвідоме), як сміливо відкидають, спираючись на віру в раціональність нашого суспільства на шляху до ноосфери, також вписується в теорію В.І.Вернадського. Можна навіть уявити, що разом з епохою

анування розуму прийде цілковита, необмежена його свобода, яку деякі автори називають апокаліпсисом тобто кінцем існування людства. „Цей світ заснований на обмеженнях, які складають умову сенсу його існування. А тому безмежна свобода означала би кінець цього світу” [1,3]

Це, звичайно, тільки особисті песимістичні припущення дослідників, своєрідний наслідок зі вчення про ноосферу. Однак у В.І.Вернадського поряд із визнанням величчя людства також можна зустріти застереження стосовно того, що перед людиною відкривається величезне майбутнє, якщо вона зрозуміє це і не буде спрямовувати свій розум і свою працю на самознищення.

Як би там не було, вчення про ноосферу виявилось саме тією ланкою, яка дозволила зв'язати картину, народжену сучасною біологією, із загальною панорамою розвитку життя — не лише біологічної еволюції, але й суспільного прогресу. Об'єднання цих начал в єдину систему особливо вражає в контексті ідей сучасного синергізму. Нині перед усіма нами розгортається грандіозна (хоч і на рівні гіпотез і припущень) картина процесу самоорганізації матерії — від «Великого вибуху» до сучасного етапу, коли матерія пізнає себе, коли в ній стає присутній розум, здатний забезпечити її цілеспрямований розвиток. [3, 739]

Вернадський став одним із перших пророків нового, планетарного мислення, засновником цілого сузір'я нових наук і дослідницьких напрямів. Необхідність детального осмислення людством його філософського та наукового спадку ще актуальніша тепер, коли людина завдяки своєму розуму, новим відкриттям має змогу вносити все значніші зміни до біосфери. Усвідомлення своєї могутності ми просто вимушені поєднати з усвідомленням свого місця в навколишньому світі та чітким уявленням про колосальну шкоду, яку можна завдати планеті й собі самим, спрямувавши енергію людського розуму хибним шляхом. Адже саме від цього застерігав великий вчений.

Література

1. Борис Потятиник „Екологія ноосфери. Проспект.”;
2. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление. - М.: Наука, 1991;

3. С.Сидоренко, Г.Хоменко „Філософські відлуння Вернадського”, Хроніка – 2000, випуск 37-38 – Київ, 2000;
4. Философские мысли натуралиста / В.И.Вернадский. М., 1988.

ПРОБЛЕМА ИСТИНЫ

Докл. – Кошеленко Н., ИТ-21
Науч. рук. – доц. Еременко И.В.

1. Введение

2. Что есть истина?

а) «Истина есть великое слово и еще более великое дело. Если дух и душа человека еще здоровы, то у него при звуках этого слова должна выше вздыматься грудь», - эти слова Гегеля ярко и патетически выражают ту мысль, что истина столь же судьбоносна и значима для человека, как жизнь, счастье или любовь, что истина имеет отношение не просто к нашему познанию, но и к самому бытию, к самому существованию человека;

б) «Истина» означает двоякого рода согласованность: совпадение вещи с понятием о ней и совпадение понятий со словом, высказыванием;

в) по-гречески «истина» есть *aleitia*, что в буквальном переводе означает «непотаянное», «открытое». Слово истина является заимствованным из старославянского языка. В старославянском образовано от ИСТЬ – «настоящий, несомненный, действительный» с помощью суффикса *-ина*. Истина – это бытие, сущее, то, что есть. Таким образом, и в греческом, и в русском языках «истина» означает открытость бытия, выход сущего из потаенности. То, что есть, то открыто, не утаено от человека;

3. Проблема истины в философской науке.

а) в философии есть следующие концепции истин: классическая теория истин; когерентная концепция; прагматическая концепция; конвенциональная концепция; экзистенциалистская концепция; неотомистическая концепция;